

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ПОВНОВАЖЕННЯ ТА ОБОВ'ЯЗКИ СЛІДЧОГО ПІД ЧАС
ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТИТУТУ АДМІНІСТРАТИВНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ХОДІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ, У ТОМУ ЧИСЛІ У РАЗІ ЗАКРИТТЯ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, АЛЕ ЗА НАЯВНОСТІ В ДІЯХ
ПОРУШНИКА ОЗНАК АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ**

Методичні рекомендації

**Дніпро
2018**

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 10 від 14 червня 2018 р.)*

Авторський колектив:

Бабанін С.В. – доцент кафедри кримінального права та кримінології, к.ю.н., доцент;

Голобородько Д.В. – доцент кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності, к.ю.н., доцент;

Захарко А.В. – доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент;

Миронюк Р.В. – в. о. завідувача кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності, доктор юридичних наук, професор;

Соколова О.Ю. – заступник начальника ОМВ слідчого управління ГУНП в Дніпропетровській області;

Черняк Н.П. – доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент.

Рецензенти:

Шатрава С.О. – професор кафедри адміністративної діяльності поліції Харківського національного університету внутрішніх справ, д.ю.н., професор, підполковник поліції;

Весела Г.А. – заступник начальника слідчого управління – начальник відділу ГУНП в Дніпропетровській області, підполковник поліції.

Повноваження та обов'язки слідчого під час застосування інституту адміністративної відповідальності у ході досудового розслідування кримінальних проваджень, у тому числі у разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення. – методичні рекомендації: Бабанін С.В., Голобородько Д.В., Захарко А.В., Миронюк Р.В., Соколова О.Ю., Черняк Н.П. – Дніпро: ДДУВС, 2018. – 34 с.

Розкрито загальну характеристику повноважень та обов'язків слідчого в разі виявлення ознак адміністративного правопорушення. Системно досліджено найбільш поширені суміжні склади адміністративних і кримінальних правопорушень, особливості їх кваліфікації. Проаналізовано повноваження слідчих у разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення. Розглянуто особливості кваліфікації та процесуальний порядок діяльності слідчих органів Національної поліції у разі виявлення ознак правопорушень, передбачених частиною четвертою статті 184, статтями 185-4 та 185-11 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розділ 1. Загальна характеристика повноважень та обов'язків слідчого в разі виявлення ознак адміністративного правопорушення.....	6
Розділ 2. Найбільш поширені суміжні склади адміністративних і кримінальних правопорушень, деякі особливості їх кваліфікації.....	8
Розділ 3. Повноваження слідчих у разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення.....	12
Розділ 4. Кваліфікація правопорушень, передбачених частиною четвертою статті 184, статтями 185-4 та 185-11 Кодексу України про адміністративні правопорушення.....	14
Розділ 5. Процесуальний порядок діяльності слідчого щодо оформлення матеріалів справ під час виявлення ним правопорушень, передбачених частиною четвертою статті 184, статтею 185-4 та 185-11 Кодексу України про адміністративні правопорушення.....	17
5.1. Загальний порядок та особливості складання протоколу про адміністративне правопорушення.....	17
5.2. Загальний порядок та особливості розгляду справ про адміністративні правопорушення за ч. 4 ст. 184 КУпАП.....	24
5.3. Розгляд справи (алгоритм дій поліцейського).....	25
5.4. Порядок отримання, реєстрації та обліку окремих процесуальних документів.....	31
Питання для самоконтролю.....	32
Бібліографічний список.....	33

ВСТУП

Актуальність розглядуваної проблематики. Початок досудового розслідування не може достовірно означати, що кримінальне правопорушення було вчинено. Неможливо на етапі початку досудового розслідування стверджувати про достовірно встановлений факт вчинення кримінального правопорушення, бо підставою для початку досудового розслідування є лише обґрунтоване припущення про його вчинення. Початок досудового розслідування можливо розглядати як виникнення кримінально-правового конфлікту між певними сторонами, а саме: державою (потерпілим), з одного боку, а з другого – особою (у тому числі і невідомою), стосовно якої встановлено обставини, що можуть свідчити про вчинення нею кримінального правопорушення.

Для розв'язання зазначеного кримінально-правового конфлікту і розпочинається досудове розслідування. Зазначений конфлікт може бути вирішений шляхом прийняття кінцевих для кримінального провадження процесуальних рішень, що вирішують провадження по суті (закриття кримінального провадження, обвинувальний вирок, виправдувальний вирок, ухвала про звільнення особи від кримінальної відповідальності та інші). На початку досудового розслідування не можна напевне говорити про достовірне прийняття того чи іншого кінцевого рішення, оскільки його прийняття можливе лише після проведення повного, швидкого та неупередженого досудового розслідування.

Мета підготовки зазначених методичних рекомендацій полягає у створенні єдиного підходу працівників органів досудового розслідування Національної поліції щодо повноважень та обов'язків слідчих під час застосування інституту адміністративної відповідальності у ході досудового розслідування кримінальних проваджень, у тому числі у разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення.

Завдання роботи:

- розкрити загальну характеристику повноважень та обов'язків слідчого в разі виявлення ознак адміністративного правопорушення;

- дослідити найбільш поширені суміжні склади адміністративних і кримінальних правопорушень, деякі особливості їх кваліфікації;

- проаналізувати повноваження слідчих у разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення;

- розглянути кваліфікацію підвідомчих слідчим органів Національної поліції правопорушень, передбачених частиною четвертою статті 184, статтями 185-4 та 185-11 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП);

- охарактеризувати процесуальний порядок діяльності слідчого щодо

оформлення матеріалів справ під час виявлення ним правопорушень, передбачених частиною четвертою статті 184, статтею 185-4 та 185-11 КУпАП;
- сформулювати порядок отримання, реєстрації та обліку окремих процесуальних документів.

Під час підготовки методичних рекомендацій вивчався досвід роботи слідчих СУ ГУНП в Дніпропетровській області.

Методичні рекомендації призначені для зручного фахового засвоєння слідчими їх повноважень та обов'язків під час застосування інституту адміністративної відповідальності у ході досудового розслідування кримінальних правопорушень, у тому числі у разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення, а також можуть бути корисними в навчальному процесі під час вивчення кримінально-процесуальних дисциплін.

Методичні рекомендації підготовлені кафедрами кримінального процесу, кримінального права та кримінології, адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (підстава: лист ГУНП в Дніпропетровській області від 27.07.2017 №5281/Гр, наказ МВС України від 16.03.2015 № 275).

Розділ 1. Загальна характеристика повноважень та обов'язків слідчого в разі виявлення ознак адміністративного правопорушення.

Згідно з п.п. 4, 5 ч.1 ст.23 Закону України «Про Національну поліцію» до основних повноважень поліції, зокрема, належить вжиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення адміністративного правопорушення; здійснення своєчасного реагування на повідомлення про адміністративні правопорушення. Відповідно до п.3 ч.3 ст.13 ЗУ «Про Національну поліцію» у складі поліції функціонують органи досудового розслідування. Таким чином, слідчі органів Національної поліції мають вище викладені повноваження реагувати на вчинення адміністративних правопорушень та на отримані повідомлення про вчинення адміністративних правопорушень.

Слідчий органів Національної поліції, як і будь-який інший поліцейський, має вживати заходів для усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення адміністративного правопорушення, а також для здійснення своєчасного реагування на повідомлення про адміністративні правопорушення. Зазначені заходи слідчий може вживати в такий спосіб:

1) самостійно складати протоколи про адміністративні правопорушення в межах своїх повноважень як слідчого, на підставі п.8 ч.1 ст.255 Кодексу України про адміністративні правопорушення (ч.4 ст.184, ст.ст.185-4 та 185-11 КУпАП);

2) самостійно складати протоколи про адміністративні правопорушення в межах своїх повноважень як поліцейського, на підставі абз.1 п.1 ч.1 ст.255 КУпАП (ч.1 ст.44, ст.ст.44-1, 46-1, 46-2, 51, 51-2, 88-1, 89, 92, ч.1 ст.106-1, ст.106-2, ч.4 і ч.7 ст.121, ч.3 і ч.4 ст.122, ст.122-2, 122-4, 122-5, ч.2 і ч.3 ст.123, ст.124, ч.4 ст.127, ст.127-1, 130, ч.3 ст.133, ст.135-1, ст.136 (про порушення на автомобільному транспорті), ст.139, ч.4 ст.140, ст.148, 151, 152, 154, 155, 155-2 – 156-2, 159, 160, 162 – 162-3, 164 – 164-11, 164-15, 164-16, 165-1, 165-2, 166-14 – 166-18, 172-4 – 172-9, 172-9-2, 173 – 173-2, 174, ст.175-1 (за винятком порушень, вчинених у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), ст.176, 177, 178 – 181-1, 181-3 – 185-2, 185-4 – 185-9, 186, 186-1, 186-3, 186-5 – 187, 188-28, 188-47, 189 – 195-6, ст.204-1, 206-1, 212-6, 212-7, 212-8, 212-10, 212-12, 212-13, 212-14, 212-19, 212-20 КУпАП);

3) у разі виявлення ознак адміністративного правопорушення, складання протоколу про яке не входить до компетенції слідчого органу Національної поліції, складати постанову на підставі ст.110 КПК України про виділення матеріалів досудового розслідування для проведення додаткової перевірки виявлених відомостей, що вказують на наявність ознак адміністративного правопорушення, і направляти ці матеріали на адресу осіб, які мають право складати відповідні протоколи про адміністративні правопорушення. Або:

4) у разі виявлення ознак адміністративного правопорушення, складання протоколу про яке не входить до компетенції слідчого органу Національної

поліції, направляти для проведення додаткової перевірки виявлених відомостей відповідні матеріали досудового розслідування супровідним листом на адресу осіб, які мають право складати протоколи про виявлені адміністративні правопорушення;

5) надіслати складений ним (слідчим органу Національної поліції) протокол на адресу органу (посадовій особі), уповноваженому розглядати справу про адміністративне правопорушення, згідно розділу III Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Надсилаючи протокол (постанову), інші матеріали на відповідну адресу, слідчий повинен долучити копії документів, у яких містяться відомості про вчинення адміністративного правопорушення, що мають бути засвідчені згідно з правилами, передбаченими в розділі 16 «Засвідчення копій та витягів службових документів» Інструкції з діловодства в системі Національної поліції України, затвердженої наказом Національної поліції України № 414 від 20 травня 2016 року «Про затвердження Інструкції з діловодства в системі Національної поліції» [2].

Слідчим органів Національної поліції варто пам'ятати про регламентацію строків накладення адміністративного стягнення у ст.38 КУпАП. Зокрема, що в разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення, адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через місяць з дня прийняття рішення про закриття кримінального провадження. За загальним правилом, адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через два місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні - не пізніше як через два місяці з дня його виявлення, за винятком випадків, коли справи про адміністративні правопорушення відповідно до КУпАП підвідомчі суду (судді). Якщо справи про адміністративні правопорушення відповідно до КУпАП чи інших законів підвідомчі суду (судді), стягнення може бути накладено не пізніше як через три місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні - не пізніше як через три місяці з дня його виявлення, крім справ про адміністративні правопорушення, зазначені у ч.3 і ч.4 ст. 38 КУпАП. Адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, а також правопорушень, передбачених ст. ст. 164-¹⁴, 212-¹⁵, 212-²¹ КУпАП, може бути накладено протягом трьох місяців з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення. Адміністративне стягнення за вчинення правопорушень, передбачених статтями 204-¹ і 204-² КУпАП, може бути накладено протягом трьох місяців з дня їх виявлення, але не пізніше року з дня їх вчинення [3].

Розділ 2. Найбільш поширені суміжні склади адміністративних і кримінальних правопорушень, деякі особливості їх кваліфікації.

Серед найбільш поширених суміжних складів кримінальних та адміністративних правопорушень типовими й актуальними є наступні:

1. У сфері обігу наркотичних засобів:

1) Стаття 44 КУпАП. Незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах.

Стаття 309 КК України. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту.

Основний критерій відмежування – предмет правопорушення. Для ст. 44 КУпАП предметом виступають наркотичні засоби або психотропні речовини у невеликих розмірах (розміри затверджені наказом МОЗ України «Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу» від 01.08.2000 р. № 188) [4]. Всі інші розміри наркотичних засобів або психотропних речовин є предметом злочину, передбаченого ст. 309 КК.

2) Стаття 106-2 КУпАП. Незаконний посів або незаконне вирощування снотворного маку чи конопель.

Стаття 310 КК України. Посів або вирощування снотворного маку чи конопель.

Основний критерій відмежування – предмет правопорушення. Для ст. 106-2 КУпАП предметом виступають мак в кількості до ста рослин чи конопля у кількості до десяти рослин. Більша кількість вказаних рослин становить предмет злочину, передбаченого ст. 310 КК України.

2. В сфері посягання на власність та охорони природних ресурсів:

1) Стаття 51 КУпАП. Дрібне викрадення чужого майна.

Статті 185 «Крадіжка», 190 «Шахрайство», 191 «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем» КК України.

Основний критерій відмежування – предмет правопорушення. Для ст. 51 КУпАП предметом виступає чуже майно, якщо вартість такого майна на момент вчинення правопорушення не перевищує 0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян (у 2018 р. – не перевищує 176 грн. 20 коп. Спосіб визначення цієї суми викладений у постанові Пленуму Верховного Суду України від 28 травня 2004 року №9 [5], ст. 169 Податкового кодексу України [6], ст. 7 Закону «Про Державний бюджет України на 2018 рік» [7]). Чуже майно вартістю понад вказану суму є предметом злочинів, передбачених ст.ст. 185, 190, 191 КК [8].

2) Стаття 77 КУпАП. Порушення вимог пожежної безпеки в лісах.

Стаття 270 КК України. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки.

Основний критерій відмежування – наявність або відсутність суспільно небезпечних наслідків через виникнення пожежі у виді шкоди здоров'ю людей або майнової шкоди у великому розмірі (прямі збитки становлять суму, яка в триста і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян (у 2018 р. – 264 тис. 300 грн.)). У разі наявності таких наслідків відповідальність настає за ст. 270 КК України.

3) Стаття 153 КУпАП. Знищення або пошкодження зелених насаджень або інших об'єктів озеленення населених пунктів.

Стаття 245 КК України. Знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу.

Основний критерій відмежування – спосіб вчинення правопорушення. У випадку його вчинення вогнем чи іншим загальнонебезпечним способом відповідальність настає за ст. 245 КК України.

3. У сфері безпеки дорожнього руху

1) Стаття 122 КУпАП. Перевищення встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху.

Стаття 286 КК України. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особою, яка керує транспортним засобом.

Основний критерій відмежування – наявність або відсутність суспільно небезпечних наслідків. У разі спричинення хоча б одному потерпілому середньої тяжкості, тяжкого тілесного ушкодження або смерті відповідальність настає за ст. 286 КК України.

4. У сфері економіки та захисту прав споживачів:

1) Стаття 155-2 КУпАП. Обман покупця чи замовника.

Стаття 190 КК України. Шахрайство.

Основний критерій відмежування – предмет правопорушення. Для ст. 155-2 КУпАП предметом виступають кошти, сума яких на момент вчинення правопорушення не перевищує 0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян (у 2018 р. – не перевищує 176 грн. 20 коп.). Кошти понад вказану суму є предметом злочину, передбаченого ст. 190 КК України.

2) Стаття 163-9 КУпАП. Незаконне використання інсайдерської інформації.

Стаття 232-1 КК України. Незаконне використання інсайдерської інформації.

Основний критерій відмежування – наявність або відсутність суспільно небезпечних наслідків у виді отримання особою, яка вчинила зазначені дії, чи третіми особами необґрунтованого прибутку в значному розмірі, або уникнення учасником фондового ринку чи третіми особами значних збитків, або якщо це заподіяло значну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб (значним розміром (значним збитком, значною шкодою), згідно п.1 примітки до ст. 232-1 КК України, вважається розмір (збиток, шкода), який в п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів

громадян (у 2018 р. – 440 тис. 500 грн.). У разі спричинення такого наслідку особа підлягає кримінальній відповідальності за ст. 232-1 КК України.

5. У сфері публічного порядку та безпеки громадян:

1) Стаття 173 КУпАП. Дрібне хуліганство.

Стаття 296 КК України. Хуліганство.

Основний критерій відмежування – наявність або відсутність в діях особи особливої зухвалості чи виняткового цинізму. За ознакою особливої зухвалості хуліганством може бути визнано таке грубе порушення громадського порядку, яке супроводжувалось, наприклад, насильством із завданням потерпілій особі побоїв або заподіянням тілесних ушкоджень, знуцанням над нею, знищенням чи пошкодженням майна, зривом масового заходу, тимчасовим припиненням нормальної діяльності установи, підприємства чи організації, руху громадського транспорту тощо, або таке, яке особа тривалий час уперто не припиняла.

Хуліганством, яке супроводжувалось винятковим цинізмом, можуть бути визнані дії, поєднані з демонстративною зневагою до загальноприйнятих норм моралі, наприклад, проявом безсоромності чи грубої непристойності, знуцанням над хворим, дитиною, особою похилого віку або такою, яка перебувала у безпорадному стані. (п. 5 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про хуліганство» від 22.12.2006 р. № 10) [9].

У разі наявності в діях особи особливої зухвалості чи виняткового цинізму відповідальність настає за ст. 296 КК України.

2) Стаття 173-2 КУпАП. Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування.

Стаття 126 КК України. Побої і мордування.

Основний критерій відмежування – наявність або відсутність фізичного болю у потерпілого внаслідок насильницьких дій. У разі заподіяння фізичного болю відповідальність настає за ст. 126 КК України.

6. У сфері публічного управління та посягання на безпеку працівників правоохоронних органів:

1) Стаття 185 КУпАП. Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця.

Стаття 342 КК України. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, приватному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Основний критерій відмежування – наявність або відсутність в діях винної особи активної фізичної протидії законним вимогам вказаних у диспозиціях статей осіб. Згідно зі ст.185 КУпАП злісною непокорою є відмова від виконання наполегливих, неодноразово повторених законних вимог чи

розпоряджень працівника поліції при виконанні ним службових обов'язків, члена громадських формувань з охорони громадського порядку чи військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку або відмова, виражена в зухвалій формі, що свідчить про явну зневагу до осіб, які охороняють громадський порядок. Слід також мати на увазі, що адміністративна відповідальність за названою статтею настає при відсутності застосування фізичної сили з боку винної особи.

На відміну від злісної непокори, вчинення опору полягає в активній фізичній протидії здійсненню працівником поліції, членом громадських формувань з охорони громадського порядку, військовослужбовцем обов'язку по охороні громадського порядку. Такі дії утворюють склад злочину, передбачений 342 КК України (пп. 7, 8 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів» від 26.06.1992 р. № 8) [10].

Наведені приклади із КУпАП та КК України вказують на необхідність знати основні положення цих двох кодексів, а при виникненні ситуацій, які потребують правильної кваліфікації того чи іншого діяння, розуміти, за якими саме ознаками можна відрізнити адміністративне правопорушення і злочин.

Розділ 3. Повноваження слідчих у разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення.

Згідно з п. 8 ч. 2 ст. 40 КПК України слідчий органу досудового розслідування уповноважений, зокрема, приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених КПК, у тому числі щодо закриття кримінального провадження за наявності підстав, передбачених у ст. 284 КПК України. Адже, до завдань кримінального провадження, серед іншого, належать, щоб жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Відповідно до ч. 4 ст. 284 КПК України слідчий приймає постанову про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4, 9, 10 ч. 1 ст. 284 КПК України, якщо в цьому кримінальному провадженні жодній особі не повідомлялося про підозру.

Відповідно до ст. 284 КПК України, за вищезазначеними пунктами, кримінальне провадження закривається у разі, якщо:

п-1) встановлена відсутність події кримінального правопорушення;

п-2) встановлена відсутність в діянні складу кримінального правопорушення;

п-4) набрав чинності закон, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою;

п-9) стосовно податкових зобов'язань особи, яка вчинила дії, передбачені статтею 212 Кримінального кодексу України, досягнутий податковий компроміс відповідно до підрозділу 9-2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України;

п-10) існує не скасована постанова слідчого, прокурора про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4, 9 ч. 1 ст. 284 КПК України, у кримінальному провадженні щодо того самого діяння, що розслідувалося із дотриманням вимог щодо підслідності [12].

Копія постанови слідчого про закриття кримінального провадження надсилається заявнику, потерпілому, прокурору. Прокурор протягом двадцяти днів з моменту отримання копії постанови має право її скасувати у зв'язку з незаконністю чи необґрунтованістю. Постанова слідчого про закриття кримінального провадження також може бути скасована прокурором за скаргою заявника, потерпілого, якщо така скарга подана протягом десяти днів з моменту отримання заявником, потерпілим копії постанови.

У випадку встановлення під час досудового розслідування, що розслідувана подія має кваліфікуватися як адміністративне, а не як кримінальне правопорушення, а також, зокрема, за наявності обставин, що свідчать про відсутність в діях особи складу кримінального правопорушення, слідчий має узгодити з керівником органу досудового розслідування рішення про закриття кримінального провадження.

Як вже зазначалося, слідчий уповноважений здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, кваліфіковані за частиною четвертою статті 184, статтю 185-4 та 185-11 КУпАП, у випадку виявлення ознак яких, він у відповідності до статті 255 КУпАП є суб'єктом провадження у цих справах.

Тому, за винятком вищезазначених статей, у разі виявлення ознак інших адміністративних правопорушень та за наявності відповідних підстав до закриття кримінального провадження, слідчий має винести постанову про закриття кримінального провадження та направлення матеріалів на адресу суб'єкта, уповноваженого здійснювати провадження у справі про відповідне адміністративне правопорушення.

Відомості про закінчення досудового розслідування вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Розділ 4. Кваліфікація правопорушень передбачених частиною четвертою статті 184, статтею 185-4 та 185-11 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Статтею 255 КУпАП визначено особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення. Найширшою компетенцією щодо складення протоколів про адміністративні правопорушення наділені уповноважені на те посадові особи органів внутрішніх справ (Національної поліції). В цій статті окремо визначена компетенція слідчих щодо складення протоколів у разі виявлення ними в процесі досудового розслідування складів правопорушень передбачених частиною четвертою статті 184, статтею 185-4 та 185-11 КУпАП.

Аналіз статистичних даних адміністративної діяльності органів Національної поліції за 2016 рік показує, що в цілому по Україні за частиною четвертою статті 184 КУпАП до адміністративної відповідальності було притягнуто – 325 осіб; за статтею 185-4 КУпАП – 135 осіб (із них тільки 21 слідчими Національної поліції); за 185-11 КУпАП тільки 3 особи (в Івано-Франківській, Київській та Вінницькій областях).

Кваліфікація діянь

Частиною четвертою статті 184 КУпАП встановлюється адміністративна відповідальність за «вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки злочину, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, якщо вони не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність, що тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, що їх замінюють, від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

В цьому випадку протокол складається відносно батьків неповнолітньої особи або щодо осіб, що їх замінюють. Законодавством України чітко не визначено перелік осіб, що замінюють батьків. Визначення окремих їх категорій здійснюється на рівні різних Законів, зокрема Сімейного кодексу України, де в статті 245 визначено, що опіка та піклування над дитиною, яка проживає у закладі охорони здоров'я, навчальному або іншому дитячому закладі покладаються на адміністрацію цих закладів [12]. Закон «Про охорону дитинства» визначає у розділі 5 порядок особистого захисту державою дітей та суб'єктів, які здійснюють цей захист, і які несуть відповідальність за дитину [13].

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Статтею 185-4 КУпАП встановлюється адміністративна відповідальність за «злісне ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування, що тягне за собою накладення штрафу від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого цією статтею, полягає у злісному ухиленні свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки

до органів досудового розслідування. Злісність в ухиленні від явки, яка є обов'язковою ознакою аналізованого складу, проявляється у навмисному ухиленні, неодноразовій відмові від участі у слідчих (розшукових) діях. Факт злісного ухилення повинен підтверджуватись документами, які доказують офіційні виклики осіб, які перераховані у диспозиції цієї статті. Як докази відсутності злісності в ухиленні від явки можуть бути надані різні юридичні документи - лікарняні листи, документи щодо відрадження та ін.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу. Суб'єкти правопорушення – особи, які викликані до органів досудового розслідування як свідки, потерпілі, експерти або перекладачі.

Статтею 185-11 КУпАП встановлюється адміністративна відповідальність за «розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист, що тягне за собою накладення штрафу до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

Об'єктом цього адміністративного проступку є суспільні відносини у сфері кримінального судочинства, визначені КПК України та Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [14].

Відповідно до статті 2 цього закону право на забезпечення безпеки шляхом застосування заходів, зазначених у статтях 1 і 7 цього Закону, за наявності відповідних підстав мають:

- а) особа, яка заявила до правоохоронного органу про кримінальне правопорушення або в іншій формі брала участь чи сприяла виявленню, попередженню, припиненню або розкриттю кримінальних правопорушень;
- б) потерпілий та його представник у кримінальному провадженні;
- в) підозрюваний, обвинувачений, захисники і законні представники;
- г) цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники у справі про відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням;
 - г-1) представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження;
 - г-2) персонал органу пробації;
- д) свідок;
- е) експерт, спеціаліст, перекладач і понятий;
- є) члени сімей та близькі родичі осіб, перелічених у пунктах «а» – «е» цієї статті, якщо шляхом погроз або інших протиправних дій щодо них робляться спроби вплинути на учасників кримінального судочинства.

Рішення про застосування заходів безпеки приймається слідчим, прокурором, судом, у провадженні яких знаходяться кримінальні провадження щодо кримінальних правопорушень.

Рішення про застосування заходів безпеки може бути прийнято слідчим суддею у випадках, передбачених у п.3 ч.6 ст.206 КПК України, ст. 22 ЗУ «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві».

До заходів безпеки, за розголошення яких наступає відповідальність відносяться:

- а) особиста охорона, охорона житла і майна;

- б) видача спеціальних засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку;
- в) використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження;
- г) заміна документів та зміна зовнішності;
- д) зміна місця роботи або навчання;
- е) переселення в інше місце проживання;
- є) поміщення до дошкільної виховної установи або установи органів соціального захисту населення;
- ж) забезпечення конфіденційності відомостей про особу;
- з) закритий судовий розгляд.

Попри те, що стаття 25 цього закону визначає суб'єктом адміністративної відповідальності лише особу, взяту під захист, суб'єктом складу адміністративного правопорушення, передбаченого в ст. 185-11 КУпАП є будь-яка особа, якій було відомо про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист, тобто як сама ця особа, так і інші учасники провадження у кримінальній справі так і посадові особи, які здійснюють досудове розслідування.

Об'єктивна сторона цього правопорушення виражається у розголошенні відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист (у будь якій формі – усній, письмовій, у виступі в ЗМІ та ін. – формальний склад).

Суб'єктивна сторона цього правопорушення визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини як у формі умислу, так й у формі необережності¹.

¹ Слід відмежовувати адміністративну і кримінальну відповідальність за розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист. Так кримінальна відповідальність за статтею 381 КК України буде наступати у випадку, коли: по-перше, – ці діяння будуть здійснені чітко визначеним колом суб'єктів – службовою особою, якою прийнято рішення про ці заходи, особою, яка їх здійснює, або службовою особою, якій ці рішення стали відомі у зв'язку з її службовим становищем, а так само особою, взятою під захист; по-друге, - якщо наслідком розголошення відомостей про заходи безпеки є заподіяння шкоди здоров'ю особи, взятої під захист (нанесення побоїв, легких чи середньої тяжкості тілесних ушкоджень) – ч. 1 ст. 381 КК, або настання її смерті або спричинення інших тяжких наслідків – ч. 2 ст. 381 КК України.

Особа, взята під захист, може бути суб'єктом злочину за наявністю двох умов: а) по-перше, вона повинна бути попереджена про відповідальність і дати письмове зобов'язання (підписку) про нерозголошення відомостей про заходи захисту. У протилежному разі правового обов'язку зберігати їх у таємниці, а отже, і нести відповідальність за їх розголошення у неї не виникає; б) по-друге, така відповідальність можлива лише у випадку, коли шкода здоров'ю або інші тяжкі наслідки були заподіяні іншим особам, також взятим під захист, а не тій особі, яка сама взята під захист і розголосила відомості про прийняті щодо неї заходи безпеки. Якщо шкода заподіяна тільки особі, яка була взята під захист і сама розголосила відомості про заходи безпеки, то її відповідальність за ст. 381 КК України виключається.

Розділ 5. Процесуальний порядок діяльності слідчого щодо оформлення матеріалів справ під час виявлення ним правопорушень, передбачених частиною четвертою статті 184, статтею 185-4 та 185-11 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

5.1. Загальний порядок та особливості складання протоколу про адміністративне правопорушення

Розглянемо зміст, порядок та особливості оформлення основних процесуальних документів, які складаються працівниками поліції.

Аналіз положень КУпАП дає нам можливість зробити висновок, що до повноважень слідчого віднесено складання протоколів про адміністративні правопорушення за трьома складами адміністративних проступків:

Таблиця № 1

Правопорушення	Об'єктивна сторона
ч. 4 ст. 184 КУпАП	Вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки злочину, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, якщо вони не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність
ст. 185-4 КУпАП	Злісне ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування
ст. 185-11 КУпАП	Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист

Протокол про адміністративне правопорушення складається посадовими особами органів Національної поліції, уповноваженими документувати правопорушення відповідно до переліку статей, зазначеному в статті 255 КУпАП.

Протокол про адміністративні правопорушення складається відносно осіб, які досягли віку, з якого настає адміністративна відповідальність (16 років). У разі вчинення адміністративного правопорушення неповнолітньою особою віком від 14-ти до 16-ти років протокол складається стосовно одного з батьків неповнолітнього або особи, яка їх замінює, відповідно до ч. 3 ст. 184 КУпАП.

Зміст протоколу про адміністративне правопорушення визначений статтею 256 КУпАП. У протоколі про адміністративне правопорушення зазначаються:

- дата і місце його складання,
- посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол;
- відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі її виявлення);
- місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення;
- нормативний акт, який передбачає відповідальність за дане

правопорушення;

– прізвища, ім'я, по батькові особи, адреси свідків і потерпілих, якщо вони є;

– пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності;

– інші відомості, необхідні для вирішення справи.

Якщо правопорушенням заподіяно матеріальну шкоду, про це також зазначається в протоколі.

Протокол про адміністративне правопорушення складається на спеціальному бланку, що виготовлений друкарським способом, на якому проставлено відповідні серія і номер. Бланк протоколів затверджено відповідними Інструкціями з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах Національної поліції. Усі реквізити протоколу заповнюються чорнилами чорного або синього кольору, крім гелевих, розбірливим почерком, державною мовою.

Протокол підписується особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності; при наявності свідків і потерпілих протокол може бути підписано також і цими особами.

У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу, в ньому робиться запис про це.

Не допускається закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до протоколу, а також залишення незаповненими графі протоколу; внесення додаткових записів після того, як протокол підписано особою, стосовно якої його складено.

Протокол про адміністративне правопорушення складається у двох примірниках, один з яких під підпис вручається особі, яка притягується до адміністративної відповідальності.

Розглянемо особливості заповнення бланку протоколу про адміністративне правопорушення.

В графах «дата і місце його складення» зазначаються число, місяць, рік, населений пункт, географічна точка, тобто дата та населений пункт, в якому перебувають правопорушник та уповноважений поліцейський на момент складання протоколу (01 травня 2018 р. м. Дніпро);

– «посада, спеціальне звання, прізвище, ім'я, по батькові посадової особи, яка склала протокол» (пишуться повністю – Я, слідчий слідчого відділу Центрального відділення поліції Дніпровського ВП ГУНП у Дніпропетровській області, лейтенант поліції Назаренко Ігор Леонідович);

– «прізвище, ім'я та по батькові особи, яка притягується до адміністративної відповідальності» зазначаються повністю, без скорочення (Баштаненко Артем Петрович);

– «дата і місце народження» (15 липня 1980 р., м. Дніпро);

– «місце проживання; місце реєстрації» (вказуються адреси: м. Дніпро, вул. Миру, буд.71, кв.15). У разі, якщо адреси співпадають, в графі зазначається «проживає за місцем реєстрації»;

– «номер телефону» (контактний (мобільний або міський абонентський номер : «067-347-03-02» або «надати відмовився»);

– «місце роботи, навчання (посада)»: найменування підприємства, установи, організації, де працює (її посада) або закладу, де навчається особа (студент другого курсу Дніпропетровського Національного університету ім. О. Гончара), або вказується, що тимчасово не працює та перебуває/не перебуває на обліку в центрі зайнятості.

– «особу встановлено»: назва документу, що посвідчує особу (серія, номер паспорта, дата видачі й назва органу, що його видав, або серія, номер іншого документу, що посвідчує особу, яка вчинила правопорушення (службове чи пенсійне посвідчення, студентський квиток), дата видачі й найменування підприємства, установи, організації, що його видали).

Слід звернути увагу, що не допускається встановлення особи, відносно якої складається протокол про адміністративне правопорушення, виключно з її слів, зазначення в протоколі, що особу встановлено за допомогою відповідних спеціальних інформаційних баз поліції, МВС, соціальних мереж тощо. Особа, що вчинила правопорушення повинна бути ідентифікована виключно за документом, що засвідчує особу (паспорт, водійське посвідчення, пенсійне посвідчення, військовий квиток, службове посвідчення (перепустка) тощо) та не викликає сумнівів у своїй справжності (відповідності);

– «чи притягувався(лася) до адміністративної відповідальності» (вказуються відомості щодо притягнення особи до адміністративної відповідальності впродовж року): накладено штраф за ч.1 ст.178 КУпАП постановою Центрального районного суду м. Дніпро від 08.03.2018 р.; або «не притягувався».

Зверніть увагу, що особа вважається притягнутою до адміністративної відповідальності виключно після винесення постанови про накладення стягнення (ст. 24 КУпАП). Складання відносно особи лише протоколу про адміністративне правопорушення (без подальшого винесення постанови) не свідчить про факт притягнення до відповідальності, з підстав того, що формою рішення у справах про адміністративні правопорушення є виключно постановою (протокол є проміжним документом);

– «склад адміністративного правопорушення (дата, час, місце вчинення і суть учиненого адміністративного правопорушення)» зазначається стислий опис протиправних дій (фабула правопорушення: **Баштаненко А.П., будучи свідком у кримінальному провадженні № 12017200070000549, внесеному 03 липня 2017 року у ЄРДР за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 310 КК України, 21 квітня 2018 року о 09-00 годині не з'явився без поважних причин на виклик слідчого, до слідчого відділу Центрального відділення поліції Дніпровського ВП ГУНП у Дніпропетровській області, чим вчинив злісне ухилення від явки до органів досудового розслідування.**

Зверніть увагу, що суть адміністративного правопорушення (опис протиправного діяння) повинно точно відповідати ознакам складу

адміністративного правопорушення, зазначеним у статті КУпАП, за якою складено протокол.

Пропонуємо, для зручності, використовувати наступну текстову формулу для опису складу адміністративного правопорушення (фабули):

ДАТА + ЧАС + МІСЦЕ + ОСОБА + ДІЯННЯ + (факультативні обставини)
Таблиця № 2

ДАТА	21 квітня 2018 р.
ЧАС	09-00 год.
МІСЦЕ	слідчий відділ Центрального відділення поліції ГУНП в Дніпропетровській області
ОСОБА	Баштаненко А.П.
ДІЯННЯ	не з'явився без поважних причин на виклик слідчого
Факультативні обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність (ст.ст. 34, 35 КУпАП)	-/-

– «свідки», «потерпілий» (якщо вони є): зазначаються прізвища імена, по батькові зазначаються повністю, вказується місце їх проживання;

Потерпілим стаття 269 КУпАП визначає особу, якій адміністративним правопорушенням заподіяно моральну, фізичну або майнову шкоду. Під час складання протоколу потерпілого може бути опитано як свідка.

Як свідок, відповідно до статті 272 КУпАП, у справі про адміністративне правопорушення може бути викликана кожна особа, про яку є дані, що їй відомі які-небудь обставини, що підлягають установленню по даній справі.

– «*правопорушенням заподіяно матеріальну шкоду*»: у разі заподіяння матеріальної шкоди в результаті вчинення адміністративного правопорушення, в протоколі зазначається: прізвище, ім'я та по батькові потерпілого, місце його проживання або найменування підприємства, установи, організації, їх місцезнаходження і розмір заподіяної внаслідок адміністративного правопорушення матеріальної шкоди.

При складанні протоколу особі, яка притягується до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права, передбачені статтями 55, 56, 59, 63 Конституції України, статтею 268 КУпАП, зокрема те, що вона має право:

- 1) знайомитися з матеріалами справи;
- 2) давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання;
- 3) при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи;
- 4) виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження;

5) оскаржити постанову по справі.

Про роз'яснення особі, яка притягується до адміністративної відповідальності, її прав, передбачених статтею 268 цього Кодексу, робиться відмітка у протоколі.

Окрім того, під час складання протоколу особу правопорушника повідомляється під його підпис, про дату, час, місце розгляду справи. Для повідомлення необхідно встановити, яким органом справа буде розглядатися (ст. 218-222 КУпАП); та у який строк (ст. 277 КУпАП). Правопорушнику роз'яснюється, що справу про адміністративне правопорушення буде розглянуто у строки, визначені статтею 277 КУпАП.

Загальний строк розгляду справи про адміністративне правопорушення складає 15 діб, з дня одержання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи.

– графи *«проведено особистий огляд та огляд речей, передбачений статтею 264 КУпАП, що були у гр-на(ки), та згідно зі статтею 265 КУпАП виявлені речі вилучено для тимчасового зберігання»* заповнюються у разі застосування заходів забезпечення провадження. З метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості складання його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення допускаються адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів. Про особистий огляд, огляд речей складається протокол або про це робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення або в протоколі про адміністративне затримання. Якщо ж особистий огляд та огляд речей не проводився, то зазначається, що "особистий огляд та огляд речей не проводився, речі не вилучались".

До протоколу додаються документи:

1) заяви та клопотання. Відповідно до статті 268 КУпАП особа може надавати заяви та клопотання, які є формами звернення громадян до органів влади та розглядаються в порядку Закону України «Про звернення громадян» [15].

В заяві громадяни звертаються із проханням про сприяння в реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів, або повідомляють про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності посадових осіб, а також висловлюють думки щодо поліпшення їх діяльності.

Клопотання – це письмове звернення з проханням про визнання або реалізацію прав чи свобод тощо. До протоколу в адміністративному провадженні можуть додаватися клопотання про перенесення розгляду справи за місцем проживання; клопотання про перенесення дати розгляду справи; клопотання про забезпечення права на захист та інші;

2) пояснення особи, яка притягується до адміністративної відповідальності є важливою частиною протоколу. Правопорушнику пропонується за його підписом в протоколі надати письмове пояснення по суті вчиненого адміністративного правопорушення, тобто відповісти на питання: яка мета, мотив, що стало причиною вчинення проступку, чи усвідомлює правопорушник їх протиправність та наслідки. Це важливо для оцінки ситуації поліцейським та прийняття рішення про застосування заходів забезпечення провадження з метою припинення та недопущення в подальшому протиправних дій. Правопорушник може надати пояснення на окремому аркуші, про що зазначається в протоколі: "пояснення гр. Баштаненко А.П. додаються на окремому аркуші".

Слід пам'ятати, що надання особою інформації є добровільним. Особа може відмовитися від надання інформації (ст. 63 Конституції України [16], ст. 33 ЗУ «Про Національну поліцію»).

Особа, яка притягується до адміністративної відповідальності, має також право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу, які додаються до протоколу, а також викласти мотиви своєї відмови від його підписання.

3) пояснення свідків та потерпілого складається або працівниками поліції зі слів осіб, в яких відбирається пояснення, або заповнюється власноруч за допомогою навідних питань, які задаються посадовою особою.

Пояснення може відбиратися на місці вчинення правопорушення, в поліції, а також за місцем проживання свідків та потерпілого у разі, якщо про адміністративне правопорушення надійшла заява та відбувається провадження по її розгляду.

Офіційно затвердженого бланку пояснення не існує. Тому для зручності у змісті пояснення умовно відокремимо наступні частини:

- загальну частину інформативного змісту, в якій зазначається :
 - дата і місце відібрання пояснення;
 - посада, звання, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка відбирає пояснення;

- відомості про особу, в якій відбирається пояснення (прізвище, ім'я та по батькові зазначаються повністю; дата і місце народження; місце проживання; місце реєстрації; контактний номер телефону; місце роботи (найменування підприємства, установи, організації, де працює (її посада) або закладу, де навчається особа;

- частину, в якій особа засвідчує, що "Зі змістом статті 63 Конституції України (особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом) ознайомлений. (підпис).

- основну частину, в якій після слів "По суті поставлених запитань можу пояснити наступне:..." особа від свого імені викладає зміст відповідей на наступні питання: де знаходилась особа під час вчинення правопорушення; чи могла бути свідком події або потерпілим; чи знайома з особою правопорушника, протягом якого часу, в яких відносинах перебуває (якщо

сусід, то вказується з якого часу проживає по сусідству); що відомо про спосіб життя, громадську поведінку правопорушника; що відомо (бачила, чула) про подію; якою була поведінка правопорушника; чи було заподіяно яку шкоду якій особі.

– заключну частину, в якій засвідчується повнота та достовірність наданої в поясненні інформації "З моїх слів записано вірно, доповнень та зауважень немає" (підпис особи, яка отримує пояснення)".

Якщо особа складає пояснення власноруч, то під інформацією, викладеною в основній частині, зазначається: "пояснення складено мною власноруч", що засвідчується підписом особи.

У раз, відібрання пояснень в неповнолітньої особи, опитування якої відповідно до ст. 33 Закону України "Про Національну поліцію" допускається тільки за участю батьків (одного з них), іншого представника або педагога, у заключній частині пояснення вказані особи зазначають "Син/донька/підопічний/учень і т.п. опитаний/опитана в моїй присутності, з його/її слів записано вірно, доповнень, зауважень немає";

4) особливу роль в процесі складання матеріалів справи про адміністративні правопорушення відіграють докази.

Слід звернути увагу, що доказами в справі про адміністративне правопорушення, є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються протоколом про адміністративне правопорушення, поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновком експерта, речовими доказами, показаннями технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі тими, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками, а також працюючими в автоматичному режимі, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі тими, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками, а також працюючими в автоматичному режимі, які використовуються при нагляді за виконанням правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, протоколом про вилучення речей і документів, а також іншими документами.

Обов'язок щодо збирання доказів покладається на осіб, уповноважених на складання протоколів про адміністративні правопорушення, визначених ст. 255 КУпАП.

5) протокол про адміністративне затримання, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів; рапорт про доставлення особи, якщо вживались заходи забезпечення провадження.

Під час документування адміністративного правопорушення, поліцейським можуть застосовуватися заходи забезпечення провадження.

Процесуальний порядок та особливості складання документів під час застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення буде розглянуто нами в наступному підрозділі методичних рекомендацій.

Розгляд адміністративних правопорушень за ст. 185-4 КУпАП та ст. 185-11 КУпАП здійснюється виключно судами, а за ч. 4 ст. 184 КУпАП – судами або поліцейськими (в тому числі поліцейськими-слідчими: ст.ст.221, 222 КУпАП).

5.2. Загальний порядок та особливості розгляду справ про адміністративні правопорушення за ч. 4 ст. 184 КУпАП

Розгляд справи про адміністративне правопорушення є основною процесуальною стадією, яка здійснюється на засадах суворого додержання законності, об'єктивної істини, рівності громадян перед законом, оперативності, та принципу презумпції невинуватості: особа, що притягається до адміністративної відповідальності, вважається невинуватою до тих пір, поки протилежне не буде доведено і зафіксовано в установленому законом порядку.

Стадія розгляду справи про адміністративне правопорушення чітко регламентована главою 22 КУпАП.

Зміст цієї стадії складають наступні процесуальні етапи:

- а) підготовки справи до розгляду і заслуховування;
- б) заслуховування справи;
- в) винесення постанови;
- г) оголошення постанови та вручення її копії.

Уповноважені посадові особи Національної поліції при підготовці до розгляду справи про адміністративне правопорушення вирішують питання, визначені статтею 278 КУпАП:

1) чи належить до його компетенції розгляд даної справи (див. статті 218-222 КУпАП);

2) чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення (вимоги до протоколу та порядок заповнення бланку див. тема 8);

3) чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду (за ст.277-2 КУпАП повістка особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, вручається не пізніше як за три доби до дня розгляду справи в суді, в якій зазначаються дата і місце розгляду справи. Інші особи, які беруть участь у провадженні по справі про адміністративні правопорушення, повідомляються про день розгляду справи в той же строк);

4) чи витребувано необхідні додаткові матеріали;

5) чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

Статтею 222 КУпАП встановлено, що від імені органів Національної поліції розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право працівники органів і підрозділів Національної поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень.

За загальним правилом, всі справи про адміністративні правопорушення розглядаються за місцем їх вчинення (ст. 276 КУпАП).

Справи про адміністративні правопорушення розглядаються слідчим у 15-тиденний строк у присутності особи, яка притягується до адміністративної відповідальності. За відсутності цієї особи справу може бути розглянуто лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце й час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи.

Під час розгляду справи про адміністративне правопорушення особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права, передбачені частиною першою статті 268 КУпАП та статтями 55, 56, 59, 63 Конституції України.

Орган (посадова особа), уповноважений розглянути справу про адміністративне правопорушення, повинен своєчасно, всебічно, повно і об'єктивно з'ясувати обставини справи, вирішити її в точній відповідності до закону тощо.

5.3. Розгляд справи (алгоритм дій поліцейського)

1. Розгляд справи розпочинається з представлення посадової особи, яка розглядає дану справу.

«Я, слідчий слідчого відділу Центрального відділення поліції ГУНП у Дніпропетровській області, лейтенант поліції _____ П.І.Б. _____ розпочинаю розгляд справи про адміністративне правопорушення».

2. Посадова особа, що розглядає справу, оголошує, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності,

«Розглядається справа про притягнення _____ П.І.Б. _____ до адміністративної відповідальності за ч. 4 ст. 184 КУпАП, а саме за невиконання батьком неповнолітнього _____ П.І.Б. _____ обов'язків щодо виховання дитини, що виразилось у вчиненні неповнолітнім _____ П.І.Б. _____ діяння, що містить ознаки злочину, а саме крадіжки продуктів з супермаркету ВАРУС на суму 567,00 грн., відповідальність за яке передбачена ст. _____ Кримінального кодексу України»

3. Посадова особа, що розглядає справу, роз'яснює особам, які беруть участь у розгляді справи, їх права і обов'язки.

«Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності має право: знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання; при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, виступати рідною мовою і

користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження; оскаржити постанову по справі» (ст. 268 КУпАП).

«Вам гарантується право на оскарження в суді моїх рішень, дій чи бездіяльності.

Після використання всіх національних засобів юридичного захисту, Ви маєте право звернутись за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна» (ст. 55 Конституції України).

«Ви маєте право на відшкодування за рахунок держави матеріальної та моральної шкоди, завданої моїми незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю при здійсненні мною своїх повноважень» (ст. 56 Конституції України).

«Ви не несете відповідальності за відмову давати пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом» (ст. 63 Конституції України).

4. Посадова особа, що розглядає справу, голосно запитує: *«Чи зрозумілі особі яка притягається до адміністративної відповідальності її права?»*

5. Посадова особа, що розглядає справу, перед початком розгляду справи по-суті, вирішує питання чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

«Чи будуть у Вас, перед початком розгляду справи по-суті, будь-які заяви чи клопотання?»

Одним з найголовніших принципів діяльності поліції в Україні є принцип верховенства права (ст. 6 ЗУ "Про Національну поліцію"). В свою чергу, право кожного громадянина на правничу (правову) допомогу гарантовано ст. 59 Конституції України. Тому відмова особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, у задоволенні клопотання про перенесення розгляду справи у зв'язку з необхідністю скористатись правовою допомогою є грубим порушенням Конституції та ст. 6 ЗУ "Про Національну поліцію". Якщо припустити таку відмову, то в подальшому це призведе до скасування винесеної поліцейським постанови по справі, у випадку її можливого оскарження порушником.

З огляду на це, наполегливо рекомендуємо задовольняти такі клопотання, приймаючи рішення про перенесення розгляду справи на іншу дату. В такому разі, інформування особи, яка притягається до адміністративної відповідальності про час, дату та місце розгляду справи, здійснюється шляхом вручення повідомлення про запрошення до підрозділу поліції.

Термін перенесення розгляду справи про адміністративне правопорушення повинен бути об'єктивним та надавати особі, яка притягається до адміністративної відповідальності *можливість*:

- *обрати собі захисника;*

- оформити з ним всі необхідні документи для здійснення представництва;

- підготуватись до захисту, в тому числі розробити стратегію свого захисту.

Зазначений термін перенесення справи обирається поліцейським, який розглядає справу, самостійно з урахуванням строків притягнення до адміністративної відповідальності (ст. 38 КУпАП).

6. Посадова особа, що розглядає справу, заслуховує осіб, які беруть участь у розгляді справи та досліджує докази, оцінюючи їх за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю (ст. 252 КУпАП).

Слід звернути увагу, що доказами в справі про адміністративне правопорушення, є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються протоколом про адміністративне правопорушення, поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновком експерта, речовими доказами, показаннями технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі тими, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками, а також працюючими в автоматичному режимі, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі тими, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками, а також працюючими в автоматичному режимі, які використовуються при нагляді за виконанням правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, протоколом про вилучення речей і документів, а також іншими документами.

Обов'язок щодо збирання доказів покладається на осіб, уповноважених на складання протоколів про адміністративні правопорушення, визначених ст. 255 КУпАП.

7. Посадова особа, що розглядає справу, виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення, що передбачена ст. 284 КУпАП.

8. При розгляді справи та накладенні адміністративного стягнення, поліцейський повинен врахувати ст. 33 КУпАП:

- характер вчиненого правопорушення;
- особу порушника;
- ступінь його вини;
- майновий стан;
- обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність.

Нагадаємо, що обставинами, які пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення (ст. 34 КУпАП), визнаються:

- щире розкаяння винного;
- відвернення винним шкідливих наслідків правопорушення, добровільне відшкодування збитків або усунення заподіяної шкоди;
- вчинення правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання або при збігу тяжких особистих чи сімейних обставин;
- вчинення правопорушення неповнолітнім;
- вчинення правопорушення вагітною жінкою або жінкою, яка має дитину віком до одного року.

Законами України може бути передбачено й інші обставини, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення. Орган (посадова особа), який вирішує справу про адміністративне правопорушення, може визнати пом'якшувочими і обставини, не зазначені в законі.

В свою чергу, обставинами, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення (ст. 35 КУпАП), визнаються:

- продовження протиправної поведінки, незважаючи на вимогу уповноважених на те осіб припинити її;
- повторне протягом року вчинення однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню; вчинення правопорушення особою, яка раніше вчинила кримінальне правопорушення;
- втягнення неповнолітнього в правопорушення;
- вчинення правопорушення групою осіб;
- вчинення правопорушення в умовах стихійного лиха або за інших надзвичайних обставин;
- вчинення правопорушення в стані сп'яніння. Поліцейський, який накладає адміністративне стягнення, залежно від характеру адміністративного правопорушення може не визнати дану обставину обтяжуючою.

Розглянемо зміст та порядок винесення поліцейським постанови про накладення адміністративного стягнення.

Постанова у справі про адміністративне правопорушення про накладення адміністративного стягнення виноситься за усіма видами адміністративних стягнень.

У випадку вчинення особою правопорушення за ч. 4 ст. 184 КУпАП, слідчий може винести два види постанов у справі: про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу або про закриття справи.

Бланк постанови у справі про адміністративне правопорушення заповнюється розбірливим почерком. Не допускається закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до постанови, а також внесення додаткових записів після того, як постанова підписана особою, щодо якої вона винесена. У разі допущення порушень при оформленні постанови заповнений бланк постанови вважається зіпсованим.

Постанова повинна містити:

- найменування органу (посадової особи), який виніс постанову,
- дату розгляду справи;
- відомості про особу, щодо якої розглядається справа;

- опис обставин, установлених при розгляді справи;
- зазначення нормативного акта, який передбачає відповідальність за дане адміністративне правопорушення; прийняте по справі рішення;
- розмір шкоди, що підлягає стягненню, порядок і строк її відшкодування, якщо при вирішенні питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення органами (посадовими особами), одночасно вирішується питання про відшкодування винним майнової шкоди;
- питання про вилучені речі і документи;
- положення про стягнення з особи, щодо якої її винесено, судового збору;
- вказівку про порядок і строк оскарження постанови.

Після слова "**УСТАНОВИВ**" з абзацу зазначаються:

- число, місяць, рік, час та місце вчинення адміністративного правопорушення;
- прізвище та ініціали правопорушника;
- обставини і суть правопорушення, установлені при розгляді матеріалів адміністративної справи (так звана фабула правопорушення);
- частина та номер статті КУпАП, які передбачають відповідальність за це адміністративне правопорушення.

Після слова "**ПОСТАНОВИВ**" уповноважена посадова особа Національної поліції з урахуванням та зазначенням обставин, що пом'якшують (стаття 34 КУпАП) чи обтяжують (стаття 35 КУпАП) відповідальність за адміністративне правопорушення, зазначає прийняте у справі рішення.

У випадках, коли в особи, яка скоїла адміністративне правопорушення, вилучалися речі, документи, постанова повинна містити вирішення питання про вилучені речі, документи, а також інформацію про порядок і строк її оскарження.

Постанова по справі обов'язково підписується поліцейським, який розглядав справу про адміністративне правопорушення та виніс постанову.

Порядок оголошення постанов у справах про адміністративні правопорушення регламентується статтею 285 КУпАП. Так постанова по справі оголошується негайно після закінчення розгляду справи.

Копія постанови протягом трьох днів вручається або висилається особі, щодо якої її винесено, а у випадку наявності потерпілого – вручається або висилається останньому в той же строк, на його прохання.

Копія постанови обов'язково вручається під розписку. У разі якщо копія постанови висилається, про це робиться відповідна відмітка у справі.

У випадках, скороченого провадження в порядку ст. 258 КУпАП (без складання протоколу про адміністративне правопорушення), копія постанови поліцейського у справі про адміністративне правопорушення вручається особі, щодо якої її винесено, на місці вчинення правопорушення.

Слідчий, який виносить постанову, зобов'язаний роз'яснити особі, що притягується до відповідальності, порядок її оскарження.

Так, постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено особою, щодо якої її винесено, та потерпілим (у разі наявності).

У випадку накладення судом адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту – постанову може бути оскаржена також й прокурором.

Загальним строком для оскарження винесеної постанови є десятиденний термін з дня винесення постанови, а щодо постанов по справі про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксовані в автоматичному режимі, - протягом десяти днів з дня вручення такої постанови (ст. 289 КУпАП).

В разі пропуску зазначеного строку з поважних причин цей строк за заявою особи, щодо якої винесено постанову, може бути поновлено органом (посадовою особою), правомочним розглядати скаргу.

Положеннями КУпАП (ст. 288) передбачено два шляхи оскарження постанов по справі: адміністративний (до вищестоящего органу або вищестоящій посадовій особі) та судовий (до районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду, у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України).

Набуття постанови у справі про адміністративне правопорушення законної сили. Так, відповідно до положень ст. 291 КУпАП, за загальним правилом, постанова у справі про адміністративне правопорушення набирає законної сили після закінчення строку оскарження цієї постанови.

Порядок складання постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення.

Постанова про закриття справи виноситься при:

- оголошенні усного зауваження у зв'язку з малозначністю вчиненого правопорушення (ст. 22 КУпАП);
- передачі матеріалів на розгляд громадської організації чи трудового колективу (ст. 21 КУпАП);
- при передачі матеріалів справи прокурору або органу досудового розслідування (в разі виявлення в діях особи складу злочину);
- наявності обставин, що виключають провадження у справі про адміністративне правопорушення (ст. 247 КУпАП);
- застосування ч. 2 ст. 44 КУпАП (добровільна видача наркотичних засобів).

У змісті постанови зазначаються відомості про час, місце винесення постанови; назву посади, найменування органу, спеціальне звання, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка розглянула матеріали справи про адміністративне правопорушення; відомості про особу, щодо якої винесено постанову.

Після слів «*За матеріалами справи про адміністративне правопорушення встановлено :...*» зазначається одна із підстав, передбачених для закриття справи (див. вище), наприклад ст. 247 КУпАП або ст. 22 КУпАП тощо.

В постановчій частині посадова особа постановляє: «*На підставі викладеного у постанові, керуючись статтею 247 КУпАП, справу про*

адміністративне правопорушення стосовно громадянина(ки) (прізвище, ім'я, по батькові) закрити». Постанову підписує посадова особа, яка прийняла процесуальне рішення про закриття справи.

Бланк постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення визначено додатком № 9 до Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затвердженої наказом МВС України № 1376 від 07.11.2015 [17].

5.4. Порядок отримання, реєстрації та обліку окремих процесуальних документів.

Бланки протоколів про адміністративні правопорушення, постанов по справах про адміністративні правопорушення друкуються із зазначенням відповідних серії та номера.

Організація забезпечення органів поліції журналами видачі бланків протоколів про адміністративні правопорушення, бланків постанов по справах про адміністративні правопорушення і журналами обліку справ про адміністративні правопорушення, які передбачені цією Інструкцією (додатки 13,14), покладається на керівників органів поліції.

Облік використаних бланків протоколів про адміністративні правопорушення, бланків постанов по справах про адміністративні правопорушення ведеться в журналі видачі бланків, який за наявності технічної можливості ведеться в електронній формі.

Складені протоколи по справах про адміністративні правопорушення, постанови по справах про адміністративні правопорушення реєструються впродовж доби в журналі обліку справ про адміністративні правопорушення та протоколів про адміністративні затримання, який за наявності технічної можливості ведеться в електронній формі.

В органах поліції заповнення журналів видачі бланків протоколів про адміністративні правопорушення, бланків постанов по справах про адміністративні правопорушення і журналів обліку справ про адміністративні правопорушення здійснюється посадовою особою, яка за своїми функціональними обов'язками є відповідальною за стан діловодства у справах про адміністративні правопорушення.

Облік адміністративних правопорушень в електронному вигляді здійснюється на підставі інформаційної картки про адміністративне правопорушення відповідно до «Інструкції з обліку адміністративних правопорушень», затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 07 листопада 2012 року № 1017, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 04 грудня 2012 року за № 2021/22333 [18].

Питання для самоконтролю

1. Якими є основні повноваження поліції?
2. Які заходи вживає слідчий для усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення адміністративного правопорушення?
3. Якими є підстави для закриття кримінального провадження?
4. Кому надсилається копія постанови слідчого про закриття кримінального провадження?
5. Яким є перелік осіб, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення?
6. Ким приймається рішення про застосування заходів безпеки?
7. Ким складається протокол про адміністративне правопорушення?
8. Яким є зміст протоколу про адміністративне правопорушення?
9. Які саме права роз'яснюються при складанні протоколу особі, яка притягується до адміністративної відповідальності, передбачені статтями 55, 56, 59, 63 Конституції України, статтею 268 КУпАП?
10. Який загальний строк розгляду справи про адміністративне правопорушення?
11. Що є доказами в справі про адміністративне правопорушення?
12. Ким здійснюється розгляд адміністративних правопорушень за ст. 185-4 КУпАП та ст. 185-11 КУпАП?
13. Якими є процесуальні етапи стадії розгляду справи про адміністративне правопорушення?
14. Який порядок винесення поліцейським постанови про накладення адміністративного стягнення?
15. У випадку вчинення особою правопорушення за ч. 4 ст. 184 КУпАП, які види постанов у справі може винести слідчий?
16. Яким має бути зміст постанови про накладення адміністративного стягнення?
17. Який загальний строк для оскарження винесеної постанови?
18. Який існує порядок складання постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення?
19. Протягом якого часу реєструються складені протоколи по справах про адміністративні правопорушення, постанови по справах про адміністративні правопорушення в журналі обліку?
20. На підставі чого здійснюється облік адміністративних правопорушень в електронному вигляді?

Бібліографічний список

1. Про Національну поліцію : Закон від 2.07.2015 №580-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 31.05.2018)
2. Інструкція з діловодства в системі Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 20 травня 2016 року № 414 // Приватна майстерня Tranzita : сайт. URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/> (дата звернення: 31.05.2018)
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон від 7.12.1984 № 8073-X // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 31.05.2018)
4. Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу : Наказ МОЗ України від 01.08.2000 р. № 188 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0512-00> (дата звернення: 31.05.2018)
5. Про деякі питання застосування судами України адміністративного та кримінального законодавства у зв'язку з набранням чинності Законом України від 22 травня 2003 р. «Про податок з доходів фізичних осіб»: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28 травня 2004 року № 9 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/va009700-04> (дата звернення: 31.05.2018)
6. Податковий кодекс України: Закон від 2.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 31.05.2018)
7. Про Державний бюджет України на 2018 рік: Закон від 07.12.2017 № 2246-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2246-19> (дата звернення: 31.05.2018)
8. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 31.05.2018)
9. Про судову практику у справах про хуліганство: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22.12.2006 р. № 10 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/va010700-06> (дата звернення: 31.05.2018)
10. Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.06.1992 р. № 8 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-92> (дата звернення: 31.05.2018)
11. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13.04.2012 р. № 4651-VI // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL:

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 31.05.2018)

12. Сімейний кодекс України: Закон від 10.01.2002 № 2947-III // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (дата звернення: 31.05.2018)

13. Про охорону дитинства: Закон від 26.04.2001 № 2402-III // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (дата звернення: 31.05.2018)

14. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон від 23.12.1993 №3782-XII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3782-12> (дата звернення: 31.05.2018)

15. Про звернення громадян: Закон від 02.10.1996 № 393/96-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 31.05.2018)

16. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 31.05.2018)

17. Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: наказ МВС України від 07.11.2015 № 1376 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15> (дата звернення: 31.05.2018)

18. Інструкція з обліку адміністративних правопорушень: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07 листопада 2012 року № 1017 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z2021-12> (дата звернення: 31.05.2018)